

บทความวิชาการ

สิทธิของวัดในการได้รับทรัพย์สินของพระภิกษุที่มรณภาพ

Temple's Rights to Acquire the Deceased Monk's Properties

ธีรศักดิ์ เงยวิจิตร¹

Teerasak Ngeyvijit²

1761 ถนนพัฒนาการ แขวงสวนหลวง เขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร 10250

1761 Pattanakarn Road, Suanluang, Suanluang, Bangkok 10250

* Corresponding author E-mail: Teerasak6644@hotmail.com

พรชัย สุนทรพันธุ์³

Pornchai Soonthornpan⁴

1761 ถนนพัฒนาการ แขวงสวนหลวง เขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร 10250

1761 Pattanakarn Road, Suanluang, Suanluang, Bangkok 10250

E-mail: Pornchai.soo@kbu.ac.th

¹ นายธีรศักดิ์ เงยวิจิตร, ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค 9 ศาลยุติธรรม

² Mr.Teerasak Ngeyvijit, Judge of the Court of Appeal Region 9, Court of Justice.

³ ศาสตราจารย์พรชัย สุนทรพันธุ์ คณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

⁴ Professor Pornchai Soonthornpan, Dean of the Faculty of Law Kasem Bundit

ณปภัช นรกีจไพศาล⁵

Napaphat Nathakitphaisal⁶

1761 ถนนพัฒนาการ แขวงสวนหลวง เขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร 10250

1761 Pattanakarn Road, Suanluang, Suanluang, Bangkok 10250

E-mail: Napaphat.nat@kbu.ac.th

หนึ่งฤทัย มาลี⁷

Neungruthai Malee⁸

1761 ถนนพัฒนาการ แขวงสวนหลวง เขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร 10250

1761 Pattanakarn Road, Suanluang, Suanluang, Bangkok 10250

E-mail: Neungruthai.Mal@kbu.ac.th

วันที่รับบทความ : 4 มกราคม 2565 วันที่แก้ไขบทความ : 18 กุมภาพันธ์ 2565

วันที่ตอบรับ : 14 พฤษภาคม 2565 วันที่เผยแพร่ : 14 พฤษภาคม 2565

⁵ อาจารย์ณปภัช นรกีจไพศาล อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

⁶ MissNapaphat Nathakitphaisal, Lecturer of Faculty of Law Kasem Bundit University

⁷ อาจารย์หนึ่งฤทัย มาลี อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

⁸ MissNeungruthai Malee, Lecturer of Faculty of Law Kasem Bundit University

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับสิทธิของวัดในการได้รับทรัพย์สินของพระภิกษุที่มีรณภาพ เนื่องจากวัดอาจได้รับทรัพย์สินของผู้ตายในฐานะผู้รับพินัยกรรม หรือการได้รับทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1623 ซึ่งการที่วัดได้รับสิทธิทางทรัพย์สินจากพระภิกษุทั้ง 2 กรณีนั้น ยังมีประเด็นทางกฎหมายที่ทำให้เกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนในหลักกฎหมายบางประการ

จากการศึกษา พบว่า ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 กำหนดให้วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล วัดจึงเป็นผู้รับพินัยกรรมได้ แต่วัดดังกล่าวต้องมีการจัดตั้งให้ถูกต้องตามตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 ซึ่งจะต้องอยู่ภายใต้ของบทบัญญัติเรื่องพินัยกรรม เช่น หากจะเรียกร้องทรัพย์สินตามข้อกำหนดในพินัยกรรมก็ต้องใช้สิทธิภายในอายุความ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1754 วรรคสามและวรรคท้าย ส่วนวัดอยู่ในฐานะอาจได้รับทรัพย์สินของพระภิกษุอีกกรณีหนึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1623 ซึ่งเป็นบทบัญญัติเป็นพิเศษเกี่ยวกับทรัพย์สินที่พระภิกษุได้มาในระหว่างสมณเพศ เมื่อพระภิกษุถึงแก่รณภาพ ทรัพย์สินนั้นย่อมตกเป็นสมบัติแก่วัดที่เป็นภุมิลาเนาของพระภิกษุทั้งสิ้น แต่ไม่รวมถึงหนี้สินของพระภิกษุที่มีก่อนรณภาพ เนื่องจากบทบัญญัติของกฎหมายหาได้ใช้คำว่ามรดกของพระภิกษุแต่อย่างใดไม่ วัดจึงมิได้รับทรัพย์สินในฐานะที่เป็นทายาท เจ้าหนี้ของพระภิกษุจึงไม่มีสิทธิบังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินของพระภิกษุ

ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ หากพระภิกษุมีหนี้สิน เจ้าหนี้ของพระภิกษุดังกล่าว จะมีสิทธิบังคับจากทรัพย์สินของพระภิกษุก่อนที่ทรัพย์สินนั้นจะตกแก่วัดหรือไม่ ผู้เขียนมีความเห็นว่า เจ้าหนี้ น่าจะไม่มีสิทธิบังคับจากทรัพย์สินของพระภิกษุนั้น เนื่องจากมาตรา 1623 บัญญัติถึงทรัพย์สินของพระภิกษุที่ได้มาในระหว่างสมณเพศ หาได้ใช้คำว่ามรดก อันจะรวมถึงหนี้ของพระภิกษุแต่อย่างใดไม่ และถือเป็นบทบัญญัติที่ตัดสิทธิทายาทโดยธรรมทั้งหมดของพระภิกษุ จึงน่าจะรวมถึงเจ้าหนี้ของพระภิกษุด้วย

คำสำคัญ: วัด, ทายาท, มรดก, พระภิกษุ, ผู้รับพินัยกรรม

ABSTRACT

This academic article aims to study the temple's rights to acquire the properties of a deceased monk because. Typically, the temple has the rights to acquire the properties of a deceased monk as a legatee or acquire the properties under the Civil and Commercial Code, Section 1623. Acquiring a deceased monk's properties by a temple in both conditions causes legal issues leading to misunderstandings in certain legal principles.

According to the study, the Sangha Act, B.E. 2505 (1962) states that a temple is a juristic person and entitled to be a legatee of a deceased monk's properties, but the temple has to be established legally according to the provisions of the inheritance. For example, if the temple wishes to acquire properties, it should exercise its right within the statute of limitations according to the Civil and Commercial Code, Section 1754, the third paragraph and the last paragraph. Regarding acquiring the deceased monk's property by a temple in another case according to the Civil and Commercial Code, Section 1623, which is a special provision concerning properties obtained by a monk during his monkhood, when the monk passes away, his properties become the properties of the deceased monk's temple. The properties exclude the deceased monk's debt before death because the legal provision does not use term "monk's inheritance", so the temple does not obtain the properties as an heir. Furthermore, the deceased monk's creditor cannot enforce the debt settlement from the deceased monk's properties.

The author suggests as follows. If a deceased monk has debt, does a creditor have the right to enforce the debt settlement from the deceased monk's properties before those properties belong to a temple? The author argues that the creditor should not have the right to enforce the debt settlement from the deceased monk's properties because Section 1623 states that any properties obtained by a monk during his monkhood does not use term "inheritance" which includes the monk's debt. This provision deprives of all statutory heir's rights of deceased monk; therefore, this includes the monk's creditor.

Keywords: Temple, Heir, Inheritance, Monk, Legatee

ความนำ

การอุปสมบทเป็นพระภิกษุหรือการบวชพระถือเป็นประเพณีอันดีงามและเป็นกิจอันสำคัญที่สืบทอดต่อกันมาตั้งแต่ครั้งพุทธกาลจนถึงปัจจุบัน แต่ไม่มีจำกัดระยะเวลาในการบวชว่าจะต้องบวชนานเท่าใด ดังนั้น ชายบางคนจึงบวชเพียง 7 วัน บ้าง 15 วัน บ้าง 1 เดือน บ้าง แล้วแต่เหตุผลในการอุปสมบทของแต่ละคน ซึ่งในระหว่างอุปสมบทนั้น⁹ พระภิกษุอาจได้รับทรัพย์สินจากฆราวาสที่นำมาถวายให้ หรือจากการทำนิติกรรม หรือได้มาโดยผลของกฎหมาย อาทิ การรับมรดก เป็นต้น หากต่อมาพระภิกษุลาสิกขา ทรัพย์สินที่พระภิกษุได้นั้นก็ย่อมตกเป็นของพระภิกษุที่ลาสิกขา แต่ในบางกรณีที่พระภิกษุอยู่ในสมณเพศจนถึงแก่มรณภาพ ก็ย่อมมีปัญหาว่าทรัพย์สินของพระภิกษุที่ได้รับมาในระหว่างสมณเพศนั้นจะเป็นตกทอดแก่บุคคลใด

⁹ ภริณา พุทธรัตน์. "สิทธิของวัดในทรัพย์สินมรดกของพระภิกษุตามกฎหมาย," *วารสารวิทยาลัยสงฆ์ลำปาง* 6, ฉ. 1 (มกราคม - มิถุนายน 2560), <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/NBJ/article/view/253058/171838> (สืบค้นเมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน 2564).

เมื่อพิจารณาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1623 บัญญัติว่า “ทรัพย์สินของพระภิกษุที่ได้มาในระหว่างเวลาที่อยู่ในสมณเพศนั้น เมื่อพระภิกษุนั้นถึงแก่กรรมภาพให้ตกเป็นสมบัติของวัดที่เป็นภูมิลำเนาของพระภิกษุนั้น เว้นไว้แต่พระภิกษุนั้นจะได้จำหน่ายไปในระหว่างชีวิตหรือโดยพินัยกรรม” มีประเด็นปัญหาที่ต้องศึกษาว่า วัดที่เป็นภูมิลำเนาของพระภิกษุจะได้ทรัพย์สินของพระภิกษุที่มรณภาพในฐานะใด เพราะโดยหลักของกฎหมาย เมื่อบุคคลใดตาย กองมรดกของบุคคลนั้นย่อมตกทอดไปยังทายาท¹⁰ ซึ่งทายาทผู้มีสิทธิรับมรดก มี 2 ประเภท¹¹ คือ

1. ทายาทโดยธรรม หรือทายาทที่มีสิทธิตามกฎหมาย

กฎหมายกำหนดลำดับของทายาทไว้ตามมาตรา 1629 ซึ่งมีทั้งทายาทโดยธรรมที่เป็นญาติ 6 ลำดับ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1629 วรรคหนึ่ง คือ

- (1) ผู้สืบสันดาน
- (2) บิดามารดา
- (3) พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน
- (4) พี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกัน
- (5) ปู่ ย่า ตา ยาย
- (6) ลุง ป้า น้า อา

และทายาทโดยธรรมที่เป็นคู่สมรสตามมาตรา 1629 วรรคท้าย

¹⁰ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 1599 บัญญัติว่า “เมื่อบุคคลใดตาย มรดกของบุคคลนั้นตกทอดแก่ทายาท ทายาทอาจเสียไปซึ่งสิทธิในมรดกได้แต่โดยบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น”

¹¹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 1603 บัญญัติว่า “กองมรดกย่อมตกทอดแก่ทายาทโดยสิทธิตามกฎหมาย หรือโดยพินัยกรรม

ทายาทที่มีสิทธิตามกฎหมาย เรียกว่า “ทายาทโดยธรรม”

ทายาทที่มีสิทธิตามพินัยกรรม เรียกว่า “ผู้รับพินัยกรรม”

เมื่อพิจารณาแล้วทายาทโดยธรรมตามมาตรา 1629 ทั้ง 2 ประเภนี้ ล้วนแต่เป็นบุคคลธรรมดาทั้งสิ้น

2. ผู้รับพินัยกรรม หรือทายาทที่มีสิทธิตามพินัยกรรม

ในส่วนของพินัยกรรมนั้น กฎหมายมิได้บังคับให้บุคคลต้องทำพินัยกรรม แม้มิได้ทำพินัยกรรมเมื่อบุคคลนั้นถึงแก่ความตาย มรดกของผู้ตายย่อมตกแก่ทายาทโดยธรรมตามกฎหมาย¹² หรือแม้แต่ทำพินัยกรรมไว้ แต่พินัยกรรมไม่มีผลบังคับหรือบังคับได้แต่เพียงบางส่วน มรดกนอกพินัยกรรมดังกล่าวก็ย่อมตกแก่ทายาทโดยธรรมเช่นกัน

โดยผู้รับพินัยกรรมจะเป็นบุคคลใดก็ได้ที่เจ้ามรดกทำพินัยกรรมกำหนดการเพื่อตายไว้ก่อนที่ตนเองจะถึงแก่ความตายซึ่งมีผลเมื่อตนเองถึงแก่ความตาย¹³ เมื่อผู้ตายถึงแก่ความตายมรดกตามพินัยกรรมก็จะตกแก่บุคคลที่ผู้ตายระบุไว้ซึ่งบุคคลที่เจ้ามรดกทำพินัยกรรมยกทรัพย์ให้อาจจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้ ผู้รับพินัยกรรมจะมีสิทธิและหน้าที่ตามพินัยกรรมเมื่อผู้ทำพินัยกรรมตายเท่านั้น¹⁴ หากเจ้ามรดกไม่ได้มีเจตนาให้พินัยกรรมมีผลเมื่อผู้ทำพินัยกรรมตาย เอกสารคำสั่งกำหนดการเพื่อตายดังกล่าวก็ไม่ใช่พินัยกรรม¹⁵

จากบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว มีประเด็นปัญหาที่ต้องศึกษาเกี่ยวกับสิทธิของวัดในทรัพย์สินของพระภิกษุที่มรณภาพ 3 ประการ คือ

¹² บวรศักดิ์ อูวรรณโณ แก้วไข่มุขเพิ่มเติมโดย มานิตย์ จุมปา, *คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก*, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2537), 222.

¹³ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 1646 บัญญัติว่า “บุคคลใดจะแสดงเจตนาโดยพินัยกรรมกำหนดการเพื่อตายในเรื่องทรัพย์สินของตนเอง หรือในการต่าง ๆ อันจะให้เกิดเป็นผลบังคับได้ตามกฎหมายเมื่อตนตายก็ได้”

¹⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 1673 บัญญัติว่า “สิทธิและหน้าที่ใด ๆ อันเกิดขึ้นตามพินัยกรรม ให้มีผลบังคับเรียกร้องกันได้ตั้งแต่ผู้ทำพินัยกรรมตายเป็นต้นไป เว้นแต่ผู้ทำพินัยกรรมจะได้กำหนดเงื่อนไขหรือเงื่อนไขให้มีผลบังคับเรียก ร้องกันได้ภายหลัง”

¹⁵ กฤษรัตน์ ศรีสว่าง, *คำอธิบายกฎหมายมรดก*, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2563), 137.

1. สถานะของวัดที่จะเป็นผู้รับทรัพย์สินหรือมรดก
2. สถานะของวัดในการเข้ารับทรัพย์สินของพระภิกษุที่ได้มาในระหว่างสมณเพศ
3. ทรัพย์สินของพระภิกษุที่จะตกเป็นสมบัติของวัด

1. สถานะของวัดที่จะเป็นผู้รับทรัพย์สินหรือมรดก

การที่บุคคลใดจะเข้ารับมรดกของผู้ตายในฐานะทายาทนั้น จะต้องเป็นทายาทตามกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นทายาทโดยธรรม หรือผู้รับพินัยกรรม จึงมีประเด็นที่ต้องพิจารณาว่าวัดจะเป็นทายาทได้หรือไม่

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1629 กำหนดประเภททายาทโดยธรรมไว้ 2 ประเภท คือ ทายาทโดยธรรมที่เป็นญาติ และทายาทโดยธรรมที่เป็นคู่สมรส เมื่อพิจารณาแล้วทายาทโดยธรรมตามมาตรา 1629 ทั้ง 2 ประเภทนี้ ล้วนแต่ต้องเป็นบุคคลธรรมดาทั้งสิ้น ดังนั้น วัดจึงมิใช่ทายาทโดยธรรมตามกฎหมาย

แต่วัดในพระพุทธศาสนา ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 (แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535) กำหนดให้วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล¹⁶ จึงทำให้วัดเป็นทายาทผู้รับพินัยกรรมตามที่ผู้ทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินให้ได้ แต่วัดนั้นต้องมีการจัดตั้งให้ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7490/2542 ตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 31 วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล และวัดมีสองอย่าง อย่างหนึ่ง คือ สำนักสงฆ์ ตามมาตรา 32 การสร้างวัดและการตั้งวัดให้เป็นไปตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง และตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504) ซึ่งออกตามความในมาตรา 6 และ

¹⁶ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 (แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535) มาตรา 31 บัญญัติว่า “วัดมีสองอย่าง

1. วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา
2. สำนักสงฆ์

ให้วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป”

มาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว กำหนดวิธีการสร้างวัดและการตั้งวัดไว้ ซึ่งเห็นได้ว่า วัดที่จะมีฐานะเป็นนิติบุคคลซึ่งรวมถึงวัดประเภทสำนักสงฆ์ด้วยนั้น หลังจากกรมการศาสนาออกหนังสืออนุญาตให้สร้างวัดแล้ว ยังจะต้องมีการดำเนินการเพื่อขอตั้งเป็นวัดต่อนายอำเภอและผ่านขั้นตอนการพิจารณา การปรึกษา และการรายงานการขอตั้งวัดโดยหน่วยงานราชการต่าง ๆ ตามลำดับ จนเมื่อมหาเถรสมาคมพิจารณาเห็นชอบด้วยแล้ว กระทรวงศึกษาธิการจึงจะประกาศตั้งเป็นวัดในราชกิจจานุเบกษาได้ วัดโจทก์แม้จะได้รับอนุญาตให้สร้างวัดแล้ว แต่เมื่อยังไม่ได้มีการดำเนินการเพื่อขอตั้งเป็นวัดและยังไม่ได้รับอนุญาตจากทางราชการให้ตั้งวัดตามกฎหมาย ย่อมถือได้ว่าขณะยื่นฟ้องโจทก์เป็นวัดประเภทสำนักสงฆ์อันจะทำให้มีฐานะเป็นนิติบุคคลหาได้ไม่

เมื่อวัดอยู่ในฐานะผู้รับพินัยกรรมซึ่งถือเป็นทายาทประเภทหนึ่งจึงต้องตกอยู่ภายใต้บังคับแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1599 วรรคสอง¹⁷ จากบทบัญญัติดังกล่าวแสดงว่าแม้จะเป็นทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกของเจ้ามรดกตามกฎหมาย แต่หากเป็นกรณีที่กฎหมายกำหนดให้ทายาทนั้นเสียสิทธิในการรับมรดก ทายาทนั้นก็จะใช้สิทธิเรียกทรัพย์สินมรดกในฐานะทายาทนั้นไม่ได้ เช่น หากทายาทจะใช้สิทธิเรียกทรัพย์สินมรดกก็ต้องใช้สิทธิภายในกำหนดอายุความมรดก ตามมาตรา 1754 หากเกินกำหนดระยะเวลาดังกล่าวย่อมทำให้คดีขาดอายุความ ทายาทก็จะใช้สิทธิของทายาทเรียกทรัพย์สินมรดกไม่ได้ เป็นต้น

เมื่อวัดอยู่ในฐานะทายาทผู้รับพินัยกรรม หากวัดจะใช้สิทธิเรียกร้องทรัพย์สินตามพินัยกรรมก็ต้องใช้สิทธิเรียกร้องภายในกำหนดอายุความ มาตรา 1754 วรรคสอง¹⁸

¹⁷ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 1599 วรรคสอง บัญญัติว่า “ทายาทอาจเสียไปซึ่งสิทธิในมรดกได้แต่โดยบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น”.

¹⁸ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 1754 วรรคสองและวรรคท้าย บัญญัติว่า “คดีฟ้องเรียกตามข้อกำหนดพินัยกรรมมิให้ฟ้องเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปีนับแต่เมื่อผู้รับพินัยกรรมได้รู้หรือควรได้รู้ถึงสิทธิซึ่งตนมีอยู่ตามพินัยกรรม

จากบทบัญญัติดังกล่าวแสดงว่า หากวัดในฐานะผู้รับพินัยกรรมจะใช้สิทธิเรียกร้องทรัพย์ตามพินัยกรรมก็จะต้องใช้สิทธิเรียกร้องภายในหนึ่งปีนับแต่ที่วัดได้รู้หรือควรได้รู้ถึงสิทธิที่วัดมีอยู่ตามพินัยกรรม แต่ทั้งนี้วัดจะรู้ถึงสิทธิของตนตามพินัยกรรมหรือไม่ก็ตามวัดก็จะต้องใช้สิทธิเรียกร้องภายในสิบปีนับแต่เมื่อเจ้ามรดกตาย หากวัดใช้สิทธิเรียกร้องเกินกำหนดระยะเวลาดังกล่าวย่อมถือว่า คดีขาดอายุความ

คำพิพากษาศาลฎีกาคดีหนึ่งวินิจฉัยว่า¹⁹ เจ้าของที่ดินทำพินัยกรรมยกที่ดินให้วัด โดยระบุให้ยายและมารดาที่มีสิทธิเก็บกินตลอดชีวิต ทรัพย์สมบัติอื่นหักค่าทำศพแล้วให้เป็นของยายและมารดาคนละเท่ากัน เมื่อเจ้าของที่ดินตายแล้ว วัดมิได้ใช้สิทธิแก่ที่ดินนี้แต่ประการใด ปล่อยให้มารดาของเจ้ามรดกครอบครองที่ดินและจดทะเบียนโอนรับมรดกเป็นของตนด้วยเป็นเวลาเกินกว่า 10 ปีแล้ว ดังนี้ เมื่อปรากฏว่ามารดาของเจ้ามรดกก็ได้รับประโยชน์ตามพินัยกรรมอยู่ด้วยมิให้ถูกตัดมิให้รับมรดกสิทธิเรียกร้องของวัดในฐานะผู้รับพินัยกรรมจึงขาดอายุความไปแล้วตามมาตรา 1754 วรรคท้าย ผู้สืบสิทธิของมารดาเจ้ามรดกย่อมยกอายุความขึ้นต่อสู่วัดได้

2. สถานะของวัดในการเข้ารับทรัพย์สินของพระภิกษุที่ได้มาในระหว่างสมณเพศ

นอกจากกรณีที่วัดได้รับมรดกในฐานะทายาทผู้รับพินัยกรรมดังกล่าวแล้ว วัดยังอาจได้รับทรัพย์สินของพระภิกษุที่ได้มาในระหว่างบวชอีกกรณีหนึ่งซึ่งเป็นไปตามมาตรา 1623²⁰

ถึงอย่างไรก็ดี สิทธิเรียกร้องตามที่ว่ามาในวรรคก่อน ๆ นั้น มิให้ฟ้องร้องเมื่อพ้นกำหนดสิบปี นับแต่เมื่อเจ้ามรดกตาย”

¹⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1516/2503 (ประชุมใหญ่)

²⁰ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 1623 บัญญัติว่า “ทรัพย์สินของพระภิกษุที่ได้มาในระหว่างเวลาที่อยู่ในสมณเพศนั้น เมื่อพระภิกษุนั้นถึงแก่มรณภาพให้ตกเป็นสมบัติของวัดที่เป็นภูมิลำเนาของพระภิกษุนั้น เว้นไว้แต่พระภิกษุนั้นจะได้จำหน่ายไปในระหว่างชีวิตหรือโดยพินัยกรรม”

กรณีวัดรับทรัพย์สินตามมาตรา 1623 ดังกล่าว มีเรื่องที่จะต้องพิจารณาว่า วัดถือเป็นทายาทโดยธรรมหรือไม่ โดยเรื่องนี้มีความเห็นของนักกฎหมายสองฝ่าย ดังนี้

ฝ่ายแรก คือ อาจารย์กรีติ กาญจนรินทร์ มีความเห็นว่านอกจากกรณีตามมาตรา 1629 ซึ่งเป็นทายาทโดยธรรมที่กฎหมายบัญญัติไว้ชัดเจนแล้ว ยังมีทายาทโดยธรรมอีกประเภทหนึ่งที่เรียกว่า “ทายาทโดยธรรมกรณีพิเศษ” เช่น วัดที่รับทรัพย์สินของพระภิกษุตามมาตรา 1623²¹ ส่วนอาจารย์บวรศักดิ์ อูวรรณโณ เห็นว่าทายาทโดยธรรมกรณีพิเศษนอกจากกรณีวัดดังกล่าวแล้ว ยังมีอีกกรณี คือ แผ่นดินที่รับมรดกของผู้ตายตามมาตรา 1753 อีกด้วย²²

ฝ่ายที่สอง คือ อาจารย์โชค จารุจินดา²³ และอาจารย์เพียบ หุตางกูร เห็นว่าการที่วัดรับทรัพย์สินตามมาตรา 1623 วัดไม่ได้รับในฐานะทายาทโดยธรรม แต่เป็นกรณีที่วัดได้รับทรัพย์สินในกรณีที่มีบทบัญญัติไว้เป็นกรณีพิเศษแยกต่างหากจากบทบัญญัติเรื่องทายาทโดยธรรม และการรับทรัพย์สินในกรณีดังกล่าวเป็นการรับทรัพย์สินตามกฎหมายบัญญัติ ไม่ได้กำหนดโดยอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างพระภิกษุที่มรณภาพกับวัดที่เป็นผู้ได้รับทรัพย์สิน โดยอาจารย์เพียบ หุตางกูร ให้เห็นเหตุผลในกรณีดังกล่าวเพิ่มเติมว่า “หากพิจารณามาตรา 1623 และมาตรา 1624 ไปด้วยกันก็คงได้ความว่า เมื่อพระภิกษุถึงแก่กรรมภิกษุก็ต้องแยกทรัพย์สินออกเป็นสอง ประเภท คือ ประเภทที่ได้มาในระหว่างที่เป็นพระภิกษุ กับที่ได้มาก่อนนั้น ประเภทแรก มาตรา 1623 บัญญัติให้ตกเป็นสมบัติของวัดที่เป็นภุมิลาเนา ประเภทหลัง มาตรา 1624 ให้เป็นมรดกตกทอดแก่ทายาทโดยธรรมเหมือนมรดกของเจ้ามรดกอื่น ๆ โดยทั่วไปจะเห็นได้ว่า การให้ทรัพย์สินของผู้ตายตกได้แก่

²¹ กรีติ กาญจนรินทร์, *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 มรดก*, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพฯ: กรุงเทพฯ พับลิชชิ่ง, 2563), 42.

²² บวรศักดิ์ อูวรรณโณ แก้วไขเพิ่มเติมโดย มานิตย์ จุมปา, *คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก*, 172.

²³ โชค จารุจินดา, *คำอธิบายกฎหมายลักษณะมรดก*, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2528), 55.

ผู้รับทั้งสองประการนี้กฎหมายใช้ถ้อยคำไม่เหมือนกัน คำว่า “ให้ตกเป็นสมบัติของวัด” ใน ประการแรกตามมาตรา 1623 มีความหมายอย่างเดียวกันกับคำว่า “ให้กรรมสิทธิ์” ใน ทรัพย์สินนั้นเป็นของวัด ทรัพย์สินดังกล่าวจึงมีสภาพเป็นศาสนสมบัติของวัดตามมาตรา 40 (2) แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ในทันทีที่พระภิกษุภุชฌณภาพ ถ้าทรัพย์สิน ดังกล่าวเป็นที่ดินก็จะเป็นที่ธรณีสงฆ์ไปตามมาตรา 33 (2) แห่งพระราชบัญญัตินั้น แต่ถ้า ถือว่าวัดตามมาตรา 1623 เป็นทายาทโดยธรรม สิทธิของวัดตามมาตรานั้นก็จะเป็นสิทธิ เรียกร้องในทรัพย์สินที่รวมกันอยู่ในกองมรดก ซึ่งวัดจะต้องเรียกร้องบังคับเอาเสียภายใน กำหนดอายุความตามมาตรา 1754 มิฉะนั้นสิทธิดังกล่าวอาจสูญเสียไปได้ (มาตรา 1599 วรรคสอง) การที่กฎหมายใช้ถ้อยคำให้แตกต่างกันดังกล่าวมาย่อมแสดงถึงเจตนารมณ์ที่จะไม่ให้ถือว่าทรัพย์สินตกให้แก่วัดอย่างมรดกและไม่ให้ถือว่าวัดตามมาตรา 1623 เป็น ทายาทโดยธรรม

อนึ่ง ทายาทโดยธรรมนั้นจะมีสิทธิได้รับก็แต่เพียงส่วนแบ่งจากทรัพย์สินทั้งหมด ในกองมรดก จะกำหนดให้แน่นอนลงไปว่าทายาทโดยธรรมคนไหนมีสิทธิที่จะได้ทรัพย์สิน ใดหรือส่วนใดโดยเฉพาะหาได้ไม่ แต่สิทธิของวัดนั้น เมื่อจำกัดโดยเฉพาะทรัพย์สินที่ได้มา ในระหว่างที่เป็นพระภิกษุก็ต้องรู้ได้แน่นอนว่าทรัพย์สินที่วัดจะได้รับคือ สิ่งใด ทรัพย์สิน นั้นจึงต้องแยกออกมาไม่รวมอยู่ในกองมรดกและไม่เป็นมรดก

ถ้าจะแย้งว่าวัดกับผู้สืบสันดานที่รับมรดกแทนที่ตามมาตรา 1639 และที่สืบ มรดกตามมาตรา 1615 ต่างก็เป็นผู้มีสิทธิได้รับทรัพย์สินของผู้ตายตามบทบัญญัติแห่ง กฎหมายและไม่มีการบัญญัติให้ถือเป็นทายาทโดยธรรมเหมือนกัน เมื่อผู้รับมรดก แทนทั้งสองประเภทข้างต้นเป็นทายาทโดยธรรมได้ วัดตามมาตรา 1623 ก็น่าจะเป็น ทายาทโดยธรรมด้วย ข้อนี้อาจกล่าวได้ว่า วัดกับทายาทสองประเภทนั้นไม่เหมือนกัน เพราะทรัพย์สินที่ทายาทสองประเภทมีสิทธิได้รับเป็นทรัพย์สินในกองมรดกตามมาตรา 1603 วรรคสอง แต่ทรัพย์สินที่วัดได้รับนั้นไม่ใช่ทรัพย์สินในกองมรดกดังกล่าวข้างต้น นอกจากนั้นผู้รับมรดกแทนทั้งสองประเภทเป็นญาติของผู้ตายและเป็นผู้สืบสิทธิจาก

ทายาทโดยธรรมของผู้ตาย มีสิทธิหน้าที่เหมือนทายาทที่ตนได้รับมรดกแทนทุกอย่างจึงนับว่าเป็นทายาทโดยธรรมด้วย แต่วัดหาได้มีลักษณะดังกล่าวนั้นไม่จึงเทียบกันไม่ได้”²⁴

สำหรับผู้เขียนแล้ว เห็นด้วยกับความเห็นของอาจารย์โชค จารุจินดา และอาจารย์เพียบ หุตางกูร ที่ว่าวัดมิใช่ทายาทโดยธรรม เพราะการที่วัดได้รับทรัพย์สินของพระภิกษุตามมาตรา 1623 เป็นกรณีที่วัดได้รับในกรณีที่มิชอบบัญญัติไว้เป็นพิเศษแยกต่างหากจากบทบัญญัติในมาตรา 1629 ที่ระบุตัวบุคคลผู้เป็นทายาทโดยธรรมไว้เป็นการเฉพาะ

ในกรณีดังกล่าว หากพระภิกษุมีทรัพย์สินตามความหมายแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 138²⁵ ทรัพย์สินนั้นย่อมตกแก่วัดที่เป็นภุมิลาเนาของพระภิกษุทั้งสิ้น

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาฉบับหนึ่ง วินิจฉัยว่า²⁶ พระภิกษุจำพรรษาอยู่ที่วัดโจทก์ จึงเป็นภุมิลาเนาของพระภิกษุตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 44 เดิม (มาตรา 37 ที่แก้ไขใหม่) เมื่อพระภิกษุมรณภาพโดยมิได้ทำพินัยกรรมเกี่ยวกับที่ดินและตึกแถวพิพาทซึ่งได้มาระหว่างเวลาที่อยู่ในสมณเพศ จึงตกเป็นสมบัติของโจทก์ตามมาตรา 1623 สัญญาจะซื้อขาย ผู้จะซื้อไม่มีสิทธิครอบครองใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินที่จะซื้อขายโดยปราศจากความยินยอมของเจ้าของทรัพย์สิน การอยู่ในที่ดินและตึกแถวพิพาทโดยเจ้าของไม่ยินยอมเป็นการอยู่โดยไม่มีสิทธิเป็นการละเมิดต่อพระภิกษุซึ่งเป็นเจ้าของ และการมรณภาพของพระภิกษุไม่เป็นเหตุให้การละเมิดสิ้นสุดลง เมื่อต่อมาที่ดินและตึกแถวตกเป็นสมบัติของโจทก์ จำเลยยังคงอยู่ในที่ดินและตึกแถวพิพาทต่อไป ย่อมเป็นการละเมิดต่อโจทก์ส่วนสิทธิเรียกค่าเสียหายจากการที่จำเลยทำละเมิดเพราะอยู่ในที่ดินและ

²⁴ เพียบ หุตางกูร แก้ไขเพิ่มเติมโดย ไพโรจน์ กัมพูสิริ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก, พิมพ์ครั้งที่ 16, (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2561), 82.

²⁵ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 138 บัญญัติว่า “ทรัพย์สิน หมายความว่า ทรัพย์สิน และวัดดูไม่มีรูปร่าง ซึ่งอาจมีราคาและอาจถือเอาได้”

²⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2560/2536

ตึกแถวพิพาทขณะเป็นสมบัติของพระภิกษุก็ตกเป็นมรดกของโจทก์โจทก์จึงมีอำนาจฟ้องเรียกค่าเสียหายจากจำเลย

ข้อสังเกต “สิทธิเรียกค่าเสียหาย” ดังกล่าว ถือเป็นวัตถุประสงค์ที่ไม่มีรูปร่างซึ่งอาจมีราคาและอาจถือเอาได้จึงถือเป็น “ทรัพย์สิน” ตามมาตรา 138

จากหลักดังกล่าว เมื่อพระภิกษุจำพรรษาอยู่และมีภูมิลำเนาอยู่ที่วัดใดเมื่อพระภิกษุนั้นถึงแก่มรณภาพ ทรัพย์สินของพระภิกษุนั้นที่ได้มาในระหว่างเวลาที่อยู่ในสมณเพศไม่ว่าจะได้มาโดยทางใดก็ตาม เช่น ได้รับเพราะผู้มีจิตศรัทธาถวายให้หรือได้รับมาโดยการรับมรดกในฐานะทายาท เป็นต้น ทรัพย์สินนั้นก็ย่อมตกแก่วัดที่เป็นภูมิลำเนาของพระภิกษุขณะถึงแก่มรณภาพนั้นทันที โดยภูมิลำเนาของพระภิกษุ ก็คือ วัดที่พระภิกษุนั้นสังกัดอยู่และสำหรับกรณีพระภิกษุที่ถูกต้องไปในที่ต่าง ๆ แล้วมรณภาพลง ทรัพย์สินของพระภิกษุย่อมตกเป็นสมบัติของวัดที่พระภิกษุรูปนั้นสังกัด²⁷

ดังนั้น การที่วัดเข้ารับทรัพย์สินของพระภิกษุที่ได้มาในระหว่างสมณเพศตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1623 นั้น เป็นบทบัญญัติไว้เป็นพิเศษเฉพาะวัดจึงไม่มีสถานะเป็นทายาทตามกฎหมาย

3. ทรัพย์สินของพระภิกษุที่จะตกเป็นสมบัติของวัด

ในกรณีที่พระภิกษุได้รับทรัพย์สินมาในระหว่างสมณเพศนั้น กฎหมายบัญญัติว่าเมื่อพระภิกษุมรณภาพ ทรัพย์สินดังกล่าวย่อมตกแก่วัดที่เป็นภูมิลำเนาของพระภิกษุทั้งสิ้น เมื่อพิจารณาบทบัญญัติตอนท้ายของมาตรา 1623 ที่ว่า “...วันไว้แต่พระภิกษุนั้นจะได้จำหน่ายไปในระหว่างมีชีวิตหรือโดยพินัยกรรม” แสดงว่าแม้ทรัพย์สินที่พระภิกษุที่ได้มาในระหว่างสมณเพศ ขณะที่พระภิกษุยังไม่มรณภาพ พระภิกษุนั้นก็ยังคงจำหน่ายทรัพย์สินนั้นได้ เช่น ซื้อขาย แลกเปลี่ยน หรือให้ หรืออาจจะทำพินัยกรรมให้บุคคลใดก็ได้ เป็นต้น จึงถือว่าทรัพย์สินที่จะตกแก่วัดที่เป็นภูมิลำเนาของพระภิกษุจะต้องเป็นทรัพย์สิน

²⁷ เฉลิมชัย เกษมสันต์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก, พิมพ์ครั้งที่ 7, (กรุงเทพฯ: กรุณสยาม พับลิชชิ่ง, 2563), 156.

ที่หลีกเลี่ยงการจำหน่ายของพระภิกษุเท่านั้น หากทรัพย์สินนั้นเป็นอสังหาริมทรัพย์ เป็นต้นว่า ที่ดิน ย่อมทำให้ทรัพย์สินตกเป็นที่ธรณีสงฆ์ทันทีที่พระภิกษุมรณภาพ ซึ่งผลของการเป็นที่ธรณีสงฆ์ คือ บุคคลใดจะทำการโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นไม่ได้ เว้นแต่มีพระราชบัญญัติอนุญาตให้โอน ดังนั้น เมื่อมีการโอนกรรมสิทธิ์ในที่ธรณีสงฆ์ให้แก่บุคคลใดไม่ว่าจะโอนโดยการยกให้หรือโอนโดยการทำนิติกรรมหรือขาย โดยไม่มีกฎหมายอนุญาตแล้วก็จะส่งผลให้ผู้รับโอนไม่มีทางที่จะได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นเลยแม้จะสุจริตในการรับโอนเพียงใดก็ตาม

นอกจากนั้น ที่ธรณีสงฆ์ยังไม่ตกอยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดีและบุคคลใดก็จะยกอายุความหรือยกระยะเวลาการครอบครองปรักษัยขึ้นต่อผู้วัดที่เป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้นไม่ได้ แม้ตนจะครอบครองทรัพย์สินนั้นไว้นานเพียงใดก็ตามก็ไม่มีทางที่จะได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้น ทั้งนี้เป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 (แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535) มาตรา 34 และ มาตรา 35²⁸

หลักกฎหมายดังกล่าวแสดงว่า หากวัดได้รับทรัพย์สินที่เป็นอสังหาริมทรัพย์ของพระภิกษุที่มรณภาพมา ตามมาตรา 1623 แล้ว แม้ต่อมากจะมีผู้บุกรุกเข้าครอบครองทำประโยชน์ในอสังหาริมทรัพย์นั้นนานเพียงใดก็ตาม บุคคลนั้นจะยกระยะเวลาการครอบ

²⁸ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 (แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535), มาตรา 34 บัญญัติว่า “การโอนกรรมสิทธิ์ที่วัด ที่ธรณีสงฆ์หรือที่ศาสนสมบัติกลางให้กระทำได้ก็แต่โดยพระราชบัญญัติเว้นแต่เป็นกรณีตามวรรคสอง

การโอนกรรมสิทธิ์ที่วัด ที่ธรณีสงฆ์หรือที่ศาสนสมบัติกลางให้แก่ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานอื่นของรัฐ เมื่อมหาเถรสมาคมไม่ขัดข้องและได้รับค่าผาติการามจากส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานนั้นแล้วให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกา

ห้ามมิให้บุคคลโดยอายุความขึ้นต่อผู้กับวัด หรือกรรมการศาสนาแล้วแต่ในเรื่องทรัพย์สินอันเป็นที่วัด ที่ธรณีสงฆ์หรือที่ศาสนสมบัติกลาง”

มาตรา 35 บัญญัติว่า “วัด ที่ธรณีสงฆ์และที่ศาสนสมบัติกลาง เป็นทรัพย์สินซึ่งไม่ตกอยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี”

ครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1382 อ้างว่าตนได้กรรมสิทธิ์โดยการครอบครองปรปักษ์ขึ้นต่อผู้วัดไม่ได้แม้บุคคลนั้นจะครอบครองอสังหาริมทรัพย์นานเพียงใดก็ตาม ในฐานะเจ้าของอสังหาริมทรัพย์นั้นสามารถเรียกเอาทรัพย์สินนั้นคืนได้ตลอดเวลา

คำพิพากษาศาลฎีกาฉบับหนึ่ง วินิจฉัยว่า²⁹ พระภิกษุถึงแก่ภรรณาภาพในขณะที่เป็นพระภิกษุอยู่ โดยมีได้ทำพินัยกรรมยกทรัพย์มรดกให้ใคร มรดกของพระภิกษุนั้นย่อมตกได้แก่วัดที่พระภิกษุนั้นอยู่ ที่ดินที่ได้มาในระหว่างเป็นพระภิกษุย่อมตกได้แก่วัด แม้ทายาทจะครอบครองที่ดินมรดกของพระภิกษุนั้นเกิน 10 ปีนับแต่วันพระภิกษุมรณาภาพ ทายาทก็จะเอาที่ดินมรดกนั้นไม่ได้ เพราะที่ดินมรดกเป็นของวัดจะใช้อายุความ 10 ปียันวัดให้เสียสิทธิหาได้ไม่

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาอีกคดีหนึ่ง พิพากษาว่า³⁰ แม้จำเลยที่ 2 จะได้ทำสัญญาจะซื้อจะขายที่ดินพิพาทกับพระภิกษุ ส. ไว้แล้วตั้งแต่ปี พ.ศ.2528 และชำระราคาครบถ้วนแล้วก็ตาม แต่พระภิกษุ ส. ยังมีได้จดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินพิพาทแก่จำเลยที่ 2 จนพระภิกษุ ส. ถึงแก่ภรรณาภาพในปี พ.ศ.2530 เมื่อชื่อเจ้าของกรรมสิทธิ์ในที่ดินพิพาทยังเป็นของพระภิกษุ ส. อยู่ที่ดินพิพาทจึงเป็นทรัพย์สินของพระภิกษุ ส. ที่ได้มาระหว่างเวลาที่อยู่ในสมณเพศซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1623 ให้ทรัพย์สินดังกล่าวตกสมบัติของวัดที่เป็นภุมิถำเนาในขณะที่พระภิกษุนั้นถึงแก่ภรรณาภาพ และถือว่าที่ดินพิพาทเป็นที่ธรณีสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 มาตรา 33 (2) กรณีต้องบังคับตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 มาตรา 34 ซึ่งบัญญัติให้ที่วัดและที่ธรณีสงฆ์จะโอนกรรมสิทธิ์ได้ก็แต่โดยพระราชบัญญัติและห้ามมิให้บุคคลโดยกายอายุความขึ้นต่อผู้กับวัด ในเรื่องสิทธิอันเป็นที่วัดและที่ธรณีสงฆ์ ดังนั้นการที่จำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นผู้จัดการมรดกของพระภิกษุ ส. ไม่มีอำนาจทำนิติกรรมโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินที่พิพาท

²⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1265/2495

³⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6354/2540

ให้แก่บุคคลใด ๆ ได้การที่จำเลยที่ 1 จดทะเบียนโอนขายที่ดินที่พิพาทแก่จำเลยที่ 2 จึงเป็นโมฆะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 150 นิติกรรมดังกล่าวจึงเสียเปล่ามาแต่แรก

อีกหนึ่งคำพิพากษาศาลฎีกา วินิจฉัยว่า³¹ ที่ดินพิพาทพระภิกษุ ส. ได้มาในระหว่างเวลาที่อยู่ในสมณเพศและเป็นกรรมสิทธิ์ของพระภิกษุ ส. ในขณะที่แกำมรณภาพ จึงตกเป็นสมบัติของวัดจำเลยที่ 1 ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1623 แม้ก่อนถึงแกำมรณภาพพระภิกษุ ส. ได้ทำสัญญาจะซื้อจะขายที่ดินพิพาทให้แก่จำเลยร่วมและจำเลยร่วมได้ผ่อนชำระราคาค่าที่ดินครบถ้วนแล้วแต่เมื่อพระภิกษุ ส. ถึงแกำมรณภาพที่ดินพิพาทตกเป็นสมบัติของจำเลยที่ 1 โดยเป็นที่ธรณีสงฆ์ซึ่งโอนกรรมสิทธิ์ได้ก็แต่โดยพระราชบัญญัติ ทั้งนี้ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 มาตรา 33 (2) และมาตรา 34 การที่จำเลยที่ 2 ในฐานะผู้จัดการมรดกของพระภิกษุ ส. จดทะเบียนโอนขายที่ดินพิพาทให้จำเลยร่วมแม้โดยความเห็นชอบของจำเลยที่ 1 จึงเป็นโมฆะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 150

คำพิพากษาศาลฎีกาฉบับหนึ่ง ตัดสินว่า³² แม้ จ. มารดาพระภิกษุ ส. ถึงแกำมรณกรรมที่ดินมรดกของ จ. ย่อมตกแก่พระภิกษุ ส. ในฐานะทายาทโดยธรรมคนหนึ่ง แม้ขณะนั้นพระภิกษุ ส. จะอยู่ในสมณเพศที่ดินที่พระภิกษุ ส. ได้รับจึงไม่ใช่ที่ดินของวัดพระภิกษุ ส. จึงทำสัญญาจะซื้อจะขายที่ดินส่วนของตนที่ยังมิได้แบ่งแยกที่ดินเดิมให้แก่โจทก์ได้ การที่พระภิกษุ ส. ดำเนินการแบ่งแยกโฉนดที่ดินเสร็จในเวลาต่อมาซึ่งไม่ถือว่าเป็นการจำหน่ายที่ดิน เพราะการจำหน่ายจะต้องเป็นการจดทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เท่านั้น แต่เมื่อยังมีได้จดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ให้แก่โจทก์และถึงแกำมรณภาพเสียก่อนที่ดินดังกล่าวย่อมตกเป็นสมบัติของวัดจำเลยโดยผลแห่งกฎหมาย มาตรา 1623

³¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1816/2542

³² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1316/2544 (ประชุมใหญ่)

การที่จะพิจารณาว่าทรัพย์สินของพระภิกษุที่มีรณภาพจะตกเป็นกรรมสิทธิ์ของวัดที่เป็นภูมิลำเนาของพระภิกษุตามมาตรา 1623 นั้น พิจารณาจากหลักแต่เพียงว่าขณะพระภิกษุมีรณภาพยังคงเป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้นอยู่หรือไม่ แม้จะปรากฏว่าพระภิกษุจะได้นำทรัพย์สินที่ได้มาในระหว่างเวลาที่อยู่ในสมณเพศไปทำสัญญาจะซื้อจะขายกับบุคคลภายนอกไว้ ต้องถือว่ากรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินยังเป็นของพระภิกษุผู้จะขายอยู่จนกว่าจะมีการจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ให้กับผู้จะซื้อ หากพระภิกษุที่จะขายถึงแก่รณภาพก่อนที่จะจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินให้แก่ผู้จะซื้อย่อมถือว่าทรัพย์สินนั้นตกแก่วัดที่เป็นภูมิลำเนาของพระภิกษุที่ถึงแก่รณภาพทันที ตามมาตรา 1623 บุคคลซึ่งเป็นผู้จะซื้อจะเรียกร้องให้วัดหรือผู้จัดการมรดกของพระภิกษุปฏิบัติตามสัญญาจะซื้อจะขายที่พระภิกษุทำไว้ก่อนถึงแก่รณภาพไม่ได้ เพราะเป็นการต้องห้ามตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 (แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535) มาตรา 34 วรรคหนึ่งดังกล่าวข้างต้น หากวัดหรือผู้จัดการมรดกของพระภิกษุจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ให้แก่ผู้จะซื้อย่อมทำให้การจะทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์นั้นตกเป็นโมฆะ

แต่หากเจ้าของทรัพย์สินยกที่ดินแก่วัดในขณะที่ตนยังมีชีวิต เช่นนี้ที่ดินดังกล่าวย่อมตกเป็นที่ธรณีสงฆ์ทันทีที่วัดแสดงเจตนารับทรัพย์สินนั้นจากเจ้าของทรัพย์สิน

คำพิพากษาศาลฎีกาฉบับหนึ่ง พิพากษาว่า³³ เจ้าของที่ดินได้ยกที่ดินให้แก่วัดโดยให้ภริยามีสิทธิ์เก็บกินตลอดชีวิต เมื่อวัดได้ครอบครองที่ดินแล้วที่ดินจึงตกเป็นที่ธรณีสงฆ์ของวัดนั้นตั้งแต่เจ้าของที่ดินยกให้และวัดรับไว้แล้ว เป็นต้นมา แม้วัดจะได้สละที่ดินพิพาทบางส่วนไปโดยไม่ได้ลงทะเบียนการได้มาและจำหน่ายออกไปจากทะเบียนตามกฎกระทรวง (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2511 ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 ก็ไม่เป็นเหตุให้วัดเสียสิทธิ์ในที่ดินที่ได้รับมาและการที่ภริยาเจ้าของที่ดินครอบครองและเก็บกินผลประโยชน์ในที่ดินก็เป็นเพียงการครอบครองแทนวัดต่อมาริยาเจ้าของที่ดินนำที่ดินมาขายให้บุคคลภายนอกและผู้ซื้อได้ครอบครองที่ดินสืบมาก็ต้องห้ามมิให้ยกอายุ

³³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5528/2533

ความขึ้นต่อผู้วัดในเรื่องทรัพย์สินอันเป็นที่ธรณีสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 34

ข้อสังเกต ข้อเท็จจริงจากคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5528/2533 เป็นเรื่องที่มีผู้ยกที่ดินให้แก่วัดซึ่งเมื่อวัดแสดงเจตนารับเอาแล้วย่อมทำให้ที่ดินนั้นเป็นที่ธรณีสงฆ์ทันทีจึงไม่ตกอยู่ภายใต้หลักอายุความหรือการบังคับคดีใด ๆ ซึ่งจะแตกต่างจากข้อเท็จจริงตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1516/2503 (ประชุมใหญ่) ที่กล่าวมาข้างต้นเพราะจากคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1516/2503 (ประชุมใหญ่) นั้น วัดได้รับที่ดินมาในฐานะทายาทผู้รับพินัยกรรมวัดจึงต้องตกอยู่ภายใต้หลักกฎหมายที่บังคับให้ทายาทต้องใช้สิทธิเมื่อวัดไม่ใช้สิทธิในฐานะทายาทก็ทำให้วัดต้องเสียสิทธิในทรัพย์สินมรดกนั้นด้วย

นอกจากนี้ ปัญหาที่พบบ่อย คือ พระภิกษุได้รับเงินมาในระหว่างสมณเพศและนำเงินไปฝากธนาคาร ต่อมาพระภิกษุมรณภาพ เช่นนี้เงินดังกล่าวพร้อมดอกเบี้ยในธนาคารก็ย่อมตกแก่วัดภูมิลำเนาเช่นเดียวกัน

อีกคดีหนึ่งที่ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า³⁴ บิดามารดายกที่นาให้แก่พระภิกษุ ข. ภายหลังที่พระภิกษุ ข. บวชเป็นพระภิกษุเมื่อพระภิกษุ ข. ชายที่นาแปลงดังกล่าวและนำเงินที่ขายได้ไปฝากธนาคาร เงินที่นำไปฝากธนาคารรวมทั้งดอกเบี้ยที่ได้รับถือว่าเป็นทรัพย์สินที่ได้มาในระหว่างที่อยู่ในสมณเพศเมื่อพระภิกษุ ข. ถึงแก่มรณภาพเงินฝากดังกล่าวย่อมตกเป็นของวัดโจทก์ซึ่งเป็นภูมิลำเนาของพระภิกษุ ข.

ส่วนภูมิลำเนาของพระภิกษุตามมาตรา 1623 หมายถึง สถานที่อยู่ที่เป็นแหล่งสำคัญของพระภิกษุนั้นอันมีความหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 37³⁵

³⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1064/2532

³⁵ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 37 บัญญัติว่า “ภูมิลำเนาของบุคคลธรรมดา ได้แก่ถิ่นอันบุคคลนั้นมีสถานที่อยู่เป็นแหล่งสำคัญ”

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกา วินิจฉัยว่า³⁶ หนังสือสุทธิสำหรับพระภิกษุ ใบมรณบัตร ใบแต่งตั้งเป็นพระครุคำขอรับมรดกของมารดาและบัญชีเงินฝากต่างระบุว่าผู้ตายอยู่วัดผู้ร้อง แสดงว่าผู้ตายถือเอาวัดผู้ร้องเป็นสถานที่อยู่เป็นแหล่งสำคัญ วัดผู้ร้องจึงเป็นภูมิลำเนาของผู้ตาย ทรัพย์สินของผู้ตายที่ได้มาในระหว่างเวลาที่อยู่ในสมณเพศ จึงตกเป็นสมบัติของวัดผู้ร้องที่เป็นภูมิลำเนาของผู้ตาย

ประการต่อมาที่ต้องพิจารณา คือ กรณีพระภิกษุอุปสมบทแล้วลาสิกขา ต่อมาอุปสมบทใหม่แล้วมรณภาพเช่นนี้ทรัพย์สินที่จะตกเป็นสมบัติของวัดที่เป็นภูมิลำเนาของพระภิกษุ หมายถึง เฉพาะทรัพย์สินที่ได้มาในระหว่างเวลาที่อยู่ในสมณเพศครั้งสุดท้ายเท่านั้น³⁷ เพราะการอุปสมบทในครั้งก่อนๆ แม้จะได้รับทรัพย์สินมาในระหว่างเวลาที่อยู่ในสมณเพศครั้งนั้น แต่เมื่อลาสิกขาก็ย่อมสิ้นสุดจากความเป็นพระภิกษุ เมื่อมาอุปสมบทครั้งใหม่ ทรัพย์สินที่ได้มาในระหว่างเวลาที่อยู่นั้นสมณเพศครั้งก่อนจึงเป็นทรัพย์สินที่มีมาก่อนการอุปสมบทในครั้งที่มรณภาพ ทรัพย์สินนั้นจึงหากตกเป็นสมบัติของวัดที่เป็นภูมิลำเนาตามมาตรา 1623 แต่อย่างไรก็ตาม

หากปรากฏว่า พระภิกษุไม่มีวัดเป็นภูมิลำเนา เช่น หลังจากอุปสมบทแล้วรุดงค์ไปตามสถานที่ต่าง ๆ โดยไม่กลับมาจำพรรษาที่วัดที่อุปสมบทหรือวัดอื่น เป็นต้น เช่นนี้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 27³⁸ ให้อำนาจมหาเถรสมาคมสั่งให้

³⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 564/2536

³⁷ บวรศักดิ์ อูวรรณโณ แก้วไข่มุกเติมโดย มานิตย์ จุมปา, *คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก*, 176.

³⁸ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 บัญญัติว่า “พระภิกษุรูปใดต้องคำวินิจฉัยให้รับนิคกรรมไม่ถึงให้สึก ไม่ยอมรับนิคกรรมนั้น หรือประพฤติล่วงละเมิดพระธรรมวินัยเป็นอาจิม หรือไม่สังกัดอยู่ในวัดใดวัดหนึ่งกับทั้งไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง มหาเถรสมาคมมีอำนาจวินิจฉัยและมีคำสั่งให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศเสียได้

พระภิกษุผู้ต้องคำวินิจฉัยให้สละสมณเพศตามความในวรรคก่อน ต้องสึกภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้ทราบคำวินิจฉัยนั้น”

พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศได้ ซึ่งจากหลักดังกล่าว การที่มหาเถรสมาคมจะสั่งให้พระภิกษุสละสมณเพศจะต้องปรากฏว่า พระภิกษุรูปนั้นไม่สังกัดวัดใดแล้ว ยังต้องไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งด้วย หากพระภิกษุมีที่อยู่เป็นหลักแหล่งแต่ไม่ใช้วัด ก็ไม่เข้าหลักเกณฑ์ที่มหาเถรสมาคมจะมีคำสั่งให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศจึงยังคงเป็นพระภิกษุอยู่ เมื่อมรณภาพทรัพย์สินย่อมตกแก่ทายาทของพระภิกษุนั้น เนื่องจากไม่มีวัดเป็นภูมิลำเนาที่จะรับทรัพย์สิน³⁹

ปัญหาต่อมาที่น่าต้องพิจารณา คือ กรณีมาตรา 1623 หากปรากฏว่าพระภิกษุมีหนี้สินก่อนมรณภาพ และได้รับทรัพย์สินมาในระหว่างเวลาที่อยู่ในสมณเพศ เมื่อพระภิกษุมรณภาพก่อนที่ทรัพย์สินของพระภิกษุจะตกแก่วัดภูมิลำเนาตามมาตรา 1623 เจ้าหนี้ของพระภิกษุจะสามารถบังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินของพระภิกษุได้หรือไม่

ประเด็นนี้ ผู้เขียนเห็นว่า หากทรัพย์สินเป็นอสังหาริมทรัพย์ ย่อมตกเป็นที่ธรณีสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 (แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2505) ตามมาตรา 35 ดังกล่าวข้างต้น ที่ดินที่ตกเป็นที่ธรณีสงฆ์ เมื่อไม่ตกอยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี เจ้าหนี้ของพระภิกษุจึงไม่น่าที่จะบังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินของพระภิกษุนั้นได้

แต่หากทรัพย์สินของพระภิกษุเป็นสังหาริมทรัพย์ เช่น รถยนต์ เงิน ทองคำ เช่นนี้มีแนวความเห็นเป็น 2 ฝ่าย ดังนี้

ฝ่ายแรก เห็นว่า การที่ทรัพย์สินของพระภิกษุตกแก่วัดตามมาตรา 1623 ทรัพย์สินดังกล่าวเป็นมรดกของพระภิกษุ วัดได้รับทรัพย์สินในฐานะที่เป็นทายาท เมื่อวัดรับทรัพย์สินในฐานะทายาท เจ้าหนี้ของพระภิกษุก็ย่อมบังคับชำระหนี้จากกองมรดกของพระภิกษุ⁴⁰

³⁹ เปรียบ หุตางกูร แก้ไขเพิ่มเติมโดย ไพโรจน์ กัมพูสิริ, *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก*, 84.

⁴⁰ กীরติ กาญจนรินทร์, *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 มรดก*, 189.

ฝ่ายที่สอง เห็นว่า การที่ทรัพย์สินของพระภิกษุตกแก่วัด ตามมาตรา 1623 ทรัพย์สินดังกล่าวหาใช่มรดกของพระภิกษุไม่ เนื่องจากมาตรา 1623 บัญญัติไว้ค่อนข้างชัดเจนว่าทรัพย์สินของพระภิกษุที่ได้มาในระหว่างเวลาที่อยู่ในสมณเพศ เมื่อพระภิกษุนั้นถึงแก่มรณภาพให้ตกเป็นสมบัติของวัดที่เป็นภูมิลำเนาของพระภิกษุนั้น หาได้ใช้คำว่ามรดกของพระภิกษุแต่อย่างใดไม่ วัดจึงไม่ได้รับทรัพย์สินในฐานะที่เป็นทายาท เจ้าหนี้ของพระภิกษุไม่มีสิทธิบังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินของพระภิกษุ⁴¹

แต่อย่างไรก็ตาม ได้เคยมีคำพิพากษาศาลฎีกาฉบับหนึ่ง⁴² วินิจฉัยว่า พระภิกษุถึงแก่มรณภาพโดยไม่มีพินัยกรรมก่อนที่มรดกจะตกเป็นของวัด จะต้องใช้หนี้แก่เจ้าหนี้ของผู้มรณภาพเสียให้สิ้นเชิงก่อน

ศาสตราจารย์โชค จารุจินดา⁴³ ได้อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับคำพิพากษาดังกล่าว ว่า คำพิพากษาศาลฎีกานี้วินิจฉัยตามกฎหมายยกเอา คือ ลักษณะมรดก บทที่ 36 ทั้งข้อความในกฎหมายมาตรานี้เรียกทรัพย์สินของพระภิกษุว่า ทรัพย์มรดก และไม่มีบทบัญญัติตัดสิทธิเจ้าหนี้ให้เรียกร้องให้ชำระหนี้จากทรัพย์มรดก คงบัญญัติไว้แต่เพียงว่า ทายาทจะเอาทรัพย์มรดกนั้นมิได้เท่านั้น แต่โดยที่ลักษณะมรดก บทที่ 36 แตกต่างกับมาตรา 1623 จึงมีข้อน่าพิจารณาว่าจะนำฎีกาฉบับนี้มาใช้เป็นบรรทัดฐานสำหรับมาตรา 1623 ได้หรือไม่

สำหรับผู้เขียนเห็นด้วยกับแนวความเห็นฝ่ายที่สอง เนื่องจากมาตรา 1623 ซึ่งถูกแก้ไขโดยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 พ.ศ.2478 ใช้คำว่า “ทรัพย์สินของพระภิกษุ” มิได้ใช้คำว่า “มรดกของพระภิกษุ” โดยทรัพย์สินต่าง ๆ ที่พระภิกษุได้มาในระหว่างเวลาสมณเพศ เมื่อมรณภาพก็ย่อมตกเป็นสมบัติของวัดที่เป็นภูมิลำเนาของพระภิกษุนั้น จึงเป็นการตัดสิทธิทายาทคนอื่นของพระภิกษุ และน่าจะรวมถึงบุคคลที่เป็น

⁴¹ โชค จารุจินดา, คำอธิบายกฎหมายลักษณะมรดก, 55.

⁴² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 439/2479

⁴³ เรื่องเดียวกัน, 54.

เจ้าหน้าที่ของพระภิกษุด้วย โดยมาตรา 1623 หากนำไปเทียบเคียงกับมาตรา 1753 จะเห็นถึงข้อแตกต่างกันของการบัญญัติกฎหมาย เพราะมาตรา 1753 ใช้คำว่า “ภายใต้บังคับแห่งสิทธิของเจ้าพนักงานมรดก” และ “มรดกของบุคคลนั้นตกทอดแก่แผ่นดิน” และหากจะให้สิทธิเจ้าหน้าที่ของพระภิกษุบังคับจากทรัพย์สินของพระภิกษุได้ก่อนตกเป็นสมบัติของวัด ก็น่าจะบัญญัติให้สิทธิเจ้าหน้าที่ทำนองเดียวกับมาตรา 1753 การที่กฎหมายมีบทบัญญัติที่แตกต่างกันจึงน่าจะมีเจตนารมณ์ที่แตกต่างกันเช่นเดียวกัน

บทส่งท้าย

วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา หรือสำนักสงฆ์โดยมีพระภิกษุจำพรรษาอยู่ตั้งแต่ 4 รูปขึ้นไป ตามที่มาตรา 31 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 นั้น วัดย่อมมีฐานะเป็นนิติบุคคล วัดจึงมีสิทธิได้รับทรัพย์สินที่ได้มาในระหว่างสมณเพศของพระภิกษุที่มรณภาพ 2 กรณี กล่าวคือ

1. ในฐานะเป็นผู้รับพินัยกรรม กล่าวคือ หากพระภิกษุทำพินัยกรรมกำหนดให้วัดเป็นผู้รับพินัยกรรม ไม่ว่าจะเป็นวัดที่เป็นภูมิลำเนาของพระภิกษุหรือไม่ก็ตาม วัดย่อมมีฐานะเป็นทายาทของพระภิกษุ ที่ต้องตกอยู่ภายใต้การใช้สิทธิและหน้าที่ของทายาท หากวัดไม่ใช้สิทธิและหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดก็อาจทำให้วัดเสียสิทธินั้นได้

2. โดยผลของกฎหมายตามมาตรา 1623 กล่าวคือ พระภิกษุที่ได้รับทรัพย์สินมาในระหว่างสมณเพศนั้น ไม่ว่าจะได้มาโดยทางนิติกรรมหรือโดยทางอื่นนอกจากนิติกรรมก็ตาม เมื่อพระภิกษุมรณภาพ ทรัพย์สินที่พระภิกษุมีกรรมสิทธิ์อยู่ในขณะมรณภาพย่อมตกเป็นสมบัติของวัดที่เป็นภูมิลำเนาของพระภิกษุนั้นทันที การที่วัดได้รับทรัพย์สินตามมาตรา 1623 จึงเป็นการได้รับโดยผลของกฎหมาย และเนื่องจากบทบัญญัติของกฎหมายหาได้ใช้คำว่ามรดกของพระภิกษุแต่อย่างใดไม่ วัดจึงมิได้รับทรัพย์สินในฐานะที่เป็นทายาท ทรัพย์สินของพระภิกษุที่ได้มาในระหว่างสมณเพศจึงมิใช่กองมรดก เจ้าหน้าที่ของพระภิกษุจึงไม่มีสิทธิบังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินของพระภิกษุ

ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ หากพระภิกษุมีหนี้สิน เจ้าหนี้ของพระภิกษุดังกล่าว จะมีสิทธิบังคับจากทรัพย์สินของพระภิกษุก่อนที่ทรัพย์สินนั้นจะตกแก่วัดหรือไม่ ผู้เขียนมีความเห็นว่า เจ้าหนี้่าจะไม่มืสิทธิบังคับจากทรัพย์สินของพระภิกษุนั้น เนื่องจากมาตรา 1623 บัญญัติถึงทรัพย์สินของพระภิกษุที่ได้มาในระหว่างสมณเพศ หาได้ใช้คำว่ามรดก อันจะรวมถึงหนี้ของพระภิกษุแต่อย่างใดไม่ และถือเป็นบทบัญญัติที่ตัดสิทธิทายาทโดยธรรมทั้งหมดของพระภิกษุ จึงน่าจะรวมถึงเจ้าหนี้ของพระภิกษุด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กฤษรัตน์ ศรีสว่าง. *คำอธิบายกฎหมายมรดก*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2563.
- กิริติ กาญจนรินทร์. *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 มรดก*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานคร, 2563.
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 439/2479
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1265/2495
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1516/2503 (ประชุมใหญ่)
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1064/2532
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5528/2533
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 564/2536
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2560/2536
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6354/2540
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1816/2542
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1316/2544 (ประชุมใหญ่)
- เฉลิมชัย เกษมสันต์. *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานคร, 2563.
- โชค จารุจินดา. *คำอธิบายกฎหมายลักษณะมรดก*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2528.

บวรศักดิ์ อวรรณโณ แก้ไขเพิ่มเติมโดย มานิตย์ จุมปา. *คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2537.

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505.

เพริศ หุตางกูร แก้ไขเพิ่มเติมโดย ไพโรจน์ กัมพูสิริ. *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก*. พิมพ์ครั้งที่ 16. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2561.

ภริษา พุทธรัตน์. “สิทธิของวัดในทรัพย์สินมรดกของพระภิกษุตามกฎหมาย.” *วารสารวิทยาลัยสงฆ์ลำปาง* 6, ฉ. 1 (มกราคม - มิถุนายน 2560), <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/NBJ/article/NBJ/article/view/253058/171838> (สืบค้นเมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน 2564).

References

Birana Puttharat. “Temple’s Rights in the Monk’s Legal Inheritance,” *Lampang Monastic College Journal* 6, Vol.1 (January-June 2017), <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/NBJ/article/NBJ/article/view/253058/171838> (Retrieved on 5 November 2021).

Bowornsak Uwanno. edited by Manit Jumpa, *Explanation on the Civil and Commercial Law on Inheritance*. 2nd Edition Bangkok: Nititham, 1994.

Chalermchai Kasemsan. *Explanation on the Civil and Commercial Code on Inheritance*, 7th Edition. Bangkok: Krung Siam Publishing, 2020.

Chok Jaruchinda. *Explanation on Law of Succession*. 2th Edition Bangkok: Ramkhamhaeng University Press 1985.

Civil and Commercial Code.

Judgment of the Supreme Court No. 439/2479

Judgment of the Supreme Court No. 1265/2495

Judgment of the Supreme Court No. 1516/2503 (General Meeting)

Judgment of the Supreme Court No. 1064/2532

Judgment of the Supreme Court No. 5528/2533

Judgment of the Supreme Court No. 564/2536

Judgment of the Supreme Court No. 2560/2536

Judgment of the Supreme Court No. 6354/2540

Judgment of the Supreme Court No. 1816/2542

Judgment of the Supreme Court No. 1316/2544 (General Meeting)

Kirati Kanjanarin. *Explanation on the Civil and Commercial Code. Book VI Heritage*, 4th Edition Bangkok: Krung Siam Publishing, 2020.

Kritsarat Srisawang. *Explanation on Inheritance Law*. 4th Edition Bangkok: Winyuchon, 2020.

Preb Hutangkun. edited by Pairote Kampusiri, *Explanation on the Civil and Commercial Code on Inheritance*, 16th Edition. Bangkok: Winyuchon, 2018.

Sangha Act, B.E. 2505 (1962).